

DIGINATIIVINAPERÖ

Opas varhaiskasvatusikäisten lasten mediakasvatuksesta

Outi Mähönen

Tuuli Palokangas

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Mähönen, Outi & Palokangas, Tuuli. Diginatiivinapero, Opas varhaiskasvatusikäisten lasten mediakasvatukseen. Helsinki, kevät 2018. Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö on muodoltaan produkti. Opinnäytetyön tuote on mediakasvatusopas Satumetsän Päiväkodin varhaiskasvattajille ja varhaiskasvattajille yleisesti. Tarkastelemme opinnäytetyössämme, minkälaista mediakasvatus on ja miten sitä tulisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa. Käsittelemme myös median hyötyjä ja haittoja lapsen kehitykselle. Kerromme lyhyesti, kuinka uusi varhaiskasvatussuunnitelma kehottaa käyttämään mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa.

Teoreettinen viitekehiksemme alkoi hahmottua, kun aiheemme kohdentui käsittelemään varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa mediakasvatusta. Opinnäytetyömme teoriaosuus perustuu aiheesta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, sekä niihin pohjautuvaan kirjallisuuteen. Mediakasvatusopas on kiteytys opinnäytetyömme teoriaosuudesta.

Opasta suunniteltaessa kysyimme, mitä Satumetsän päiväkodin varhaiskasvattajat toivoisivat oppaan sisältävän. He toivoivat erityisesti ikärajoituksia, tekijänoikeuksia ja sovelluksia käsitteleviä aiheita. Oppaan on tarkoitus toimia apuvälineenä, josta löytää nopeasti tiivistettyä tietoa aiheesta, joka ohjaa lukijan hakemaan tarvittaessa luotettavaa lisätietoa opinnäytetyön teoriaosuudesta ja lähteistä. Opinnäytetyössä on palautetta käsittelevä luku, jossa kuvataan varhaiskasvattajien antama palaute oppaasta, sen käyttökelpoisuudesta, ulkoasusta ja rakenteesta.

Avainsanat: mediakasvatus, mediapedagogiikka, varhaiskasvatus, medialukutaito, diginatiivi

ABSTRACT

Mähönen, Outi & Palokangas, Tuuli. Language: Finnish. Media education guidebook for early childhood educators. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The thesis is in the form of a product and it was made for all early childhood educators and especially for the Satumetsä kindergarten educators. The study focused on media education and how it could be integrated in early childhood education. Other discussed subjects were the advantage and disadvantages, and their effects on child development. The guide briefly explains how media education is recommended to use in the new early childhood education plan.

The theoretical context of the study is the media education in early childhood. The theoretical part was based on previous studies and literature. The media education guide is a summary of the theoretical part of our thesis.

When designing the guide, the early childhood educators wished information and clarification about the age limits, copyright and application issues. The purpose of a guide is intended to be a quick and easy tool to find information about the topic and to guide the reader to search for reliable additional information if needed. This work includes a chapter focusing on feedback we got from the early childhood educators. They also asked to evaluate the layout and structure of the thesis.

Keywords: media education, mediapedagogy, early childhood education, media literacy, diginative

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
2 MEDIA.....	6
2.1 Median määrittelyä	6
2.2 Media Suomessa.....	7
2.3 Media suomalaisen lapsen elämässä.....	8
2.4 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ja monilukutaito.....	9
3 MEDIAKASVATUS	13
3.1 Mediakasvatuksen määrittelyä	13
3.2 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa.....	14
3.3 Median hyödyt varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykselle	16
3.4 Median haitat varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykselle	18
3.5 Mobiilisovellukset	21
3.6 Internetin rajoitinojelmat	22
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	24
4.1 Satumetsän päiväkotii.....	24
4.2 Oppaan suunnittelu	25
4.3 Opinnäytetyön vaiheet.....	26
5 VALMIS OPAS.....	28
5.1 Hyvän oppaan ominaisuudet	28
5.2 Oppaan sisältö	29
5.3 Varhaiskasvattajien palaute.....	30
6 POHDINTA	33
6.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	33
6.2 Ammatillinen kasvu	34
6.3 Kehittämisaatuksia	35
LÄHTEET	37
LIITE 1: Palautekyselylomake varhaiskasvattajille	43
LIITE 2: Diginatiivinapero - Mediakasvatusopas varhaiskasvattajille	46

1 JOHDANTO

Mediakasvatusoppaan tarve on perusteltu, sillä media on voimakkaasti läsnä lasten arjessa jo syntymästä lähtien (Suoninen 2014, 90). Opinnäytetyömme tavoitteena on luoda opas varhaiskasvatusikäisten lasten mediakasvatuksesta Satumetsän päiväkodin varhaiskasvattajille sekä suomalaiselle varhaiskasvatukselle yleisesti. Satumetsän päiväkodin antama idea jalostui nopeasti suunnitelmaksi varhaiskasvatuksen mediakasvatusoppaasta.

Opinnäytteemme ja oppaamme nimi Diginatiivinapero, juontaa juurensa modernista käsitteestä diginatiivi. Diginatiivi tarkoittaa ihmistä, joka on varttunut median vahvan vaikutuksen piirissä, ja osaa siksi käsitellä sekä hyödyntää mediaa, etenkin Internetiä. Usein käsitettä käytettäessä viitataan sukupolviin, jotka ovat syntyneet 1980-luvun lopulta lähtien, eli Internetin aikakaudella. Käsite ja sen tarkoitus ovat olleet viime vuosina kritisoinnin kohteena. (Aivelo 2014.) Vaikka nuori tai lapsi osaisikin hyödyntää median kanavia hyvin, se ei tarkoita automaattisesti sitä, että lapsi osaisi käyttää sovelluksia hyväkseen koulutöiden teossa, tai sitä, että hän osaisi suhtautua median sisältöihin riittävän kriittisesti (Vallinkoski 2017).

Mediakasvatus on osittain uusi käsite myös meille, jonka takia halusimme lähteä tutustumaan aiheeseen tarkemmin. Tavoitteenamme on kirjoittaa opas, joka on nopea, sekä helppokäyttöinen apu mediakasvatuksen hahmottamisessa varhaiskasvatuksen kentälle. Opinnäytetyössämme keskitymme oppaan tuottamisen lisäksi siihen, minkälaista mediakasvatus on, miten sitä tulisi hyödyntää varhaiskasvatuksessa ja minkälaista haittaa tai hyötyä mediasta voi olla lapsille. Lisäksi käsittelemme sitä, miten varhaiskasvatussuunnitelmat suosittelevat käyttämään mediaa varhaiskasvatuksessa.

2 MEDIA

2.1 Median määrittelyä

Media sana on alkuperältään lähtöisin latinasta, ja sana tarkoittaa suomeksi viestintää (Nyyssölä 2008, 11). Suomenkielessä sanaa media käytetään usein puhuttaessa joukkotiedotuksesta laajana kokonaisuutena, mutta sillä voidaan viitata myös yksittäisiin viestintäkanaviin (Mantila 1996). Mediakulttuuri käsite kuvaa sitä, kuinka laaja, kansallisuusrajat ylittävä media on. Erilaiset kulttuuriset vaikutteet, kuten muoti-ilmiöt, politiikan suuntaukset ja markkinatalouden uusimmat tuulet leviävät nopeasti ympäri maailmaa Internetin välityksellä. Sosiaalinen media luo mahdollisuudet päivittäiseen kanssakäymiseen yli valtakuntarajojen. Median käyttöä on sisällytetty yhä enemmän työelämään ja arkeen. (Hodkinson 2017, 2.)

Erilaisia medioita, sekä viestintää on ollut kautta aikain eri muodoissa. Varhaisimpia viestinnän kanavia olivat kiveen hakatut numeroinnit ja tekstit, myöhemmin tulivat sanomalehdet ja kirjat. Viimeisimpänä nykYTEknologian mahdollistama Internet. 2000-luvun alussa media, sekä käsitys mediasta mullistui etenkin länsimaisessa kulttuurissa. Median sisällöt ja kanavat sen tuottamiseen, sekä itse median tuotanto nopeutui ja monipuolistui. Nykyään valtaosa viestinnästä sijaitsee virtuaalitodellisuudessa. Mediamaisema on muokkautunut viime vuosikymmenen aikana huomattavasti vuorovaikutteisempaan suuntaan. (Nyyssölä 2008, 14–15.)

Sosiaalinen media on median muoto, jonka keskiössä on monimuotoinen viestintä, joka on lähes jokaisen ulottuvilla ja käytettävissä. Sosiaalinen media muokkautuu jatkuvasti, joten sen määritelmäkään ei ole aivan selvä. Triviaaleimmissa kuvauksissa on yksinkertaisimmillaan todettu sosiaalisen median olevan sosiaalista. Se on kuitenkin osuva määritelmä, sillä 2000-luvulla sosiaalisen median käyttö on jokapäiväistynyt, kuuluen arkeen ja juhlaan.

(Suominen, Östman, Saarikoski & Turtiainen 2013, 13–15.) Sosiaalisen median kanavia ovat esimerkiksi: Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Mxit, Whatsapp ja Youtube (Olotewo 2016, 14).

2.2 Media Suomessa

Median osuus suomalaisten elämässä on kasvanut valtavasti viimeisten vuosikymmenten aikana. Tilastokeskuksen tuoreen tutkimuksen mukaan 88 prosenttia suomalaisista, jotka ovat 16–89-vuotiaita, käyttivät Internetiä vuonna 2017. (Tilastokeskus 2017.) Sosiaalinen media muuttaa muotoaan ja laajenee kovaa vauhtia. Nykyään lähes jokaisessa taloudessa on televisio, tietokone, kannettava tietokone ja älypuhelin. Usein kaikki nämä koskettavat myös lasten elämää merkittäväällä tavalla. (Someco 2017.) Media vaikuttaa väistämättä niin lapsiin kuin aikuisiinkin (Salokoski & Mustonen 2007, 15). Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan vuonna 2017 suomalaisten sosiaalisen median käyttö on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa (Tilastokeskus 2017).

Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan vuonna 2017 suurimpia sosiaalisen median käyttäjiä Suomessa olivat 16–24-vuotiaat. Vähiten sosiaalista mediaa käyttivät ikäihmiset. Tuoreimpien tietojen mukaan sosiaalista mediaa Internetissä käytetään useimmiten asioiden hoitamiseen, tiedonhakuun, medioiden seuraamiseen ja viestintään. (Tilastokeskus 2017.) 0–8-vuotiaiden median käyttöä kuvataan lasten mediabarometrissa, jossa todetaan, että Lasten mediabarometri-tutkimuksen mukaan media on läsnä todella vahvasti lasten elämässä, esimerkiksi kuvaohjelmien ja tietokonepelien muodossa (Suoninen 2014, 90).

Sähköinen, reaaliajassa päivittyvä media on tullut jäädäkseen (Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2017). Kaikista käytetyimpiä sivustoja Internetissä ovat sähköpostit ja verkkopankit. Entistä enemmän myös julkisten palveluiden ja viranomaisten kanssa asioidaan Internetin kautta. (Tilastokeskus 2017.)

Varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa media on korostunut vasta viime vuosien aikana, vaikka eritasoisia virtuaalisia medioita on ollut olemassa jo kymmenien vuosien ajan (Matikainen 2008, 23). Suomessa on havahduttu siihen, että media, etenkin analoginen media on lähes jokaisen ihmisen elämässä läpitunkeva teema. Lapsien median käytöstä puhutaan tänä päivänä monissa foorumeissa, koska siitä on hyvin paljon eriäviä mielipiteitä. Keskustelun ympärille on muodostunut kasvatuksellinen näkökulma liittyen lasten median käyttöön. Mediakasvatus käsitteenä tarkoittaa, että lapsia ja nuoria pyritään opettamaan medialukutaitoisiksi, eli käyttämään, sekä luomaan mediaa vastuullisesti itseään tai toisia vahingoittamatta ja yksityisyydensuojaa kunnioittaen. (Kupiainen & Sintonen 2009, 15; Virkkala 2016, 13–15.) Espoon ja Helsingin tuoreimmissa varhaiskasvatussuunnitelmissa mainitaan mediakasvatus ja sen toteuttamisen toivottavuus (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 16–17).

Suomessa yksityisyydensuojan määrittelee laki, sekä erityisesti lapsiin liittyen YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (Virkkala 2016, 13–15). Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 16:sta artiklan mukaan on kiellettyä puuttua mielivaltaisesti lapsen yksityisyyteen, kotiin, perheeseen tai kirjeenvaihtoon. Jos tällaista kuitenkin tapahtuu, lapsella on oikeus lainsuojaan. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, 13.) Sosiaalisen median käyttöä säätelee osittain henkilötietosuojalaki (Virkkala 2016, 15; Henkilötietolaki 523/1999).

2.3 Media suomalaisen lapsen elämässä

Lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana kehittyä persoonallisuuden perusrakenne. Kehitystä tapahtuu kaikilla psyykkisen ja fyysisen kehityksen alueilla, joka on nopeampaa kuin koskaan myöhemmin ihmisen elämässä. (Keltikangas- Järvinen 2012, 21.) Lapsen suhde mediaan alkaa jo pian syntymän jälkeen. Lapsen tarve ja kyky oppia ja havainnoida on suuri. Lapsi alkaa havainnoida mediaa kuuntelemisen kautta jo 0–2-vuotiaana. Varhaisimmat kosketukset mediaan ovat usein kirjan tai musiikin kuunteleminen. Lasten mediabarometrin mukaan useampien tutkimukseen

osallistuneiden lasten kuvaohjelmien säännöllisempi seuraaminen alkoi jo yksivuotiaana. (Suoninen 2014, 57.)

3–4-vuotiaat lapset suosivat samoja medioita kuin nuoremmatkin, eroavaisuutena kuitenkin se, että taaperoikäisten median käyttö on usein säännöllisempää ja runsaampaa. Tutkimuksen mukaan osa tämän ikäisistä pelaa digitaalisia pelejä ja käyttää kännykkää. (Suoninen 2014, 58.) Taaperoikäiset lapset oppivat mediankäyttöä usein lähipiiriään havainnoimalla. Lapsen median käytön tapoja määrittää luku- ja kirjoitustaito, mutta monenlaisia medioita voi käyttää jo pelkästään kuvanlukutaidon keinoin. (Huhtanen 2016, 8.)

5–6-vuotiaiden keskuudessa digitaalisten pelien pelaaminen on tutkimuksen mukaan huomattavasti yleisempää ja säännöllisempää, kuin nuorempien. Pojat pelaavat tyttöjä enemmän digitaalisia pelejä. 5–6-vuotiaiden keskuudessa kuvaohjelmien katselu on suositumpaa, kuin kirjojen lukeminen ja selailu. Median käyttö lisääntyy ja monipuolistuu esikouluikään mennessä. (Suoninen 2014, 60–61.)

2.4 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ja monilukutaito

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, sekä monilukutaito tarkoittavat kulttuurisesti moninaisten medioiden ja viestinnän ymmärtämisen perustaitoa. Monilukutaidossa on kyse siitä, että kaikenlaista viestintää kyetään suodattamaan ja tulkitsemaan lähdekriittisesti. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 23–24.) Kriittinen medialukutaito tarkoittaa sitä, että lukija kykenee havainnoimaan tekstissä tai ylipäätään mediassa esiintyviä valtasuhteita, puhetapoja, suostuttelua ja todenperäisyyttä (Kupiainen 2009, 58). Hyvän monilukutaidon edellytyksenä on laaja-alainen tekstikäsitelmä, joka käsittää kirjoitetun, audiovisuaalisen, puhutun, sekä digitaalisen median (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 23–24).

Kasvuympäristössä median osuus on todella suuri, mutta se ei itsessään tee lapsesta medialukutaitoista (Kupiainen 2009, 30). Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa pyritään huomioimaan median vaikutus lapsiin. Lapset ovat usein aikuisia herkempiä median vaikutuksille, joten monilukutaito, sekä tieto- ja viestintäteknologia osaaminen ovat tärkeitä kulmakiviä nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Median oikeinkäytön tueksi on laadittu k-merkinnät, jotka kertovat minkä ikäisille esimerkiksi elokuvat, tietokonepelit ja tv-sarjat ovat suunnattu. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 31–37.)

Lapset ja aikuiset havainnoivat maailmaa eri tavoin. Lapsilla on mahdollisuus kehittyä media- sekä monilukutaitoisiksi aikuisten tuella ja esimerkillä (Lahikainen, Hietala, Inkinen, Kangassalo, Kivimäki & Mäyrä 2005, 201). Oppiakseen ja kehittyäkseen pieni lapsi ei tarvitse digitaalista mediaa, hänen kanssaan voidaan kuitenkin tutustua median muotoihin (Valkonen 2015, 8). Moni- ja medialukutaidon opettamisessa käytetään arjen esimerkkejä, sekä käytännön tehtäviä, jotta lapset saavat kosketuksen mediaan, ja oppivat hallitsemaan sitä omassa elämässään. Heidän kanssaan voidaan esimerkiksi nimetä ja käsitellä mediaan liittyviä esineitä, käsitteitä ja asioita, jotta lopputuloksena olisi tieto- ja viestintäteknologian turvallinen käyttö. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2017, 24.)

Valtion ylläpitämä elokuvatarkastamo valvoo ja tarkastaa kuvaohjelmia. Kuvaohjelmalla tarkoitetaan liikkuvaa kuvaa, joka on esimerkiksi elokuva tai TV-sarja. Mediankäytön, etenkin elokuvien, pelien ja sarjojen käytön helpottamiseksi on laadittu ikärajoja, sekä sisällöstä varoittavia sisältösymboleja. Ne varoittavat sisällöistä, jotka saattavat olla haitallisia lapsen kehitykselle. (Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö.) Sisältösymbolit, sekä ikärajat perustuvat lapsia suojelemaan kuvaohjelmalakiin (Kuvaohjelmalaki 710/2011 1§). Ikärajat ovat lain mukaan sitovia, jolloin kuvaohjelmaa ei saa vuokrata tai myydä ikärajaa nuoremmalle (Kuvaohjelmalaki 710/2011 6§). Merkittävimpinä tekijöinä kuvaohjelmalakia määrittää sanavapaussäännökset ja lastensuojelulaki (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 85).

Internet on täynnä lapsille sopivia, sekä sopimattomia elokuvia, sarjoja ja kaikenlaisia videoita, sekä kuvia. Internet on sensuroimattomampi kuin TV. Ihmiset voivat vapaammin ladata Internetiin omia videoitaan. (Matikainen 2008, 9.) Tällaisesta selkeänä esimerkkinä YouTube, sekä muut sosiaalisen median palvelimet, joissa voi luoda oman kanavan tai profiilin (YouTube 2018). Sosiaalisen median ylläpito järjestelmät valvovat sitä, mitä internetiin ladataan, mutta usein ne eivät ole ajan tasalla videoiden sisällöistä. Tällöin Internet saattaa sisältää pornografista tai väkivaltaista videomateriaalia. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 44–46.) Internet on lapselle rajaton ja vaarallinen, jos huoltajat tai varhaiskasvattajat eivät ole ladanneet tai ostaneet Internetiä rajoittavia sovelluksia ja palveluita lapsen käytettävissä olevaan Internetpalvelimeen (Heikkinen 2017).

Varhaiskasvatuksessa voidaan käsitellä lapselle ymmärrettävällä tavalla sitä, miten tekijänoikeudet liittyvät hyvään mediakäyttäytymiseen (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 16). Tekijänoikeus tarkoittaa sitä, että taiteentekijällä on oikeudet omaan teokseensa (Tekijänoikeuden kohde 607/2015). Esimerkiksi kirjailijalla, tai lauluntekijällä on oikeudet omaan tekstiinsä (Moraaliset oikeudet 607/2015).

Tekijänoikeudet on määritelty laissa, jolloin niiden rikkomisesta seuraa rangaistus, joka on useimmiten sakkorangaistus. Plagiointi, eli kopioiminen on kiellettyä, jos teoksen tekijä ei anna siihen erikseen lupaa. Ideoiden kopioiminen esimerkiksi elokuva-alalla on rangaistava teko, jos se pystytään todentamaan. Myös esittävän taiteen teokset ovat suojattuja, jolloin esimerkiksi niiden tuhoaminen tai muuttaminen on rangaistava teko. (Tekijänoikeusrikkomus 607/2015.) Myös tietokoneohjelmat kuuluvat tekijänoikeuslain suojaan. Esimerkiksi henkilö, joka levittää yleisölle ansioitumistarkoituksessa tietokoneohjelmaa, johon hänellä ei ole oikeuksia, on lainnojalla tuomittava sakkorangaistukseen. (Tekijänoikeuslaki 821/2005.)

Henkilötietosuojan kunnioittaminen on muistettava mediaa käytettäessä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa saatetaan käyttää sosiaalisen median kanavia, kuten Facebookin yksityistä ryhmää, välittämään vanhemmille

tietoa, vaikkapa kuvien muodossa koskien päiväkotiryhmiä. (Facebook 2018.) Tällaisissa tilanteissa on ensiarvoisen tärkeää kysyä jokaiselta huoltajalta käykö heille, että heidän lapsistaan otetaan kuvia ja lähetetään päiväkotiryhmään muiden huoltajien nähtäväksi. (Henkilötietolaki 423/1999).

3 MEDIAKASVATUS

3.1 Mediakasvatuksen määrittelyä

Mediakasvatus on tietoista, tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, kasvatusta, opetusta, ohjausta ja sisällön tuottamista. Sillä luodaan lasten ja aikuisten valmiudet, sekä taidot mediakulttuurissa elämiseen. (Mediakasvatusseura 2015.)

Mediakasvatuksessa harjoitellaan mediataitoja, jolla pyritään kehittämään käyttäjän kriittistä medialukutaitoa. Mediakasvatus on yhdessä oppimista, jossa opetetaan lapselle säännöt ja rajat. Pienen lapsen mediakasvatus tulee aloittaa, kun lapsi saa katsoa televisiota. Kun jo pienestä pitäen asettaa lapselle tiukat rajat median käytön suhteen, on lapsen helpompi sisäistää ne myös vanhempana. (Meriranta 2010, 22.)

Mediakasvatuksen tärkeä osa on myös lapsen kanssa keskusteleminen. Lasten ohjelmat ovat muuttuneet tänä päivänä enemmän aikuisten ohjelmien kaltaisiksi, joka tuo paljon epävarmuutta ja pelkoa lasten elämään. (Meriranta 2010, 29.) Mediakasvatuksen tavoitteena onkin luoda lapselle tasapainoinen mediasuhde, jonka tarkoituksena on pystyä hyödyntämään mediaa, nauttia siitä ja sen luomista mahdollisuuksista turvallisesti aikuisen kanssa (Ojala & Härkönen 2008, 7).

Mediakasvatuksen tärkeitä osa-alueita ovat turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot, sekä median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taidot (Ojala 2008, 17). Mediakasvatusta voidaan katsoa monesta eri näkökulmasta, kuten suojelullisesta, yhteiskunta- ja kulttuurikriittisestä, teknologiakasvatuksellisesta, sekä taidekasvatuksellisesta näkökulmasta. Suojelullisella näkökulmalla pyritään suojelemaan lasta median haitallisilta vaikutuksilta. Yhteiskunta- ja kulttuurikriittisellä näkökulmalla keskitytään rakenteiden ja sisältöjen tarkasteluun ja niiden vaikutusten pohtimiseen. Teknologiasvatuksellisella näkökulmalla pyritään hyödyntämään teknillisten

laitteiden käyttöä opetustarkoituksessa. Taidekasvatuksellinen näkökulma taas tutkii ja keskittyy median tuottamaan aineistoon, sekä omiin tuotoksiin. Kaikki mediakasvatuksen näkökulmat yhdessä ovat välttämättömiä kehittämään lasten hyvinvointia mediakasvatuksessa. (Mediakasvatus 2008, 8.)

3.2 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Medialla on suuri merkitys lapsen päivittäisessä elämässä. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus on päivittäin läsnä lasten arjessa joko enemmän tai vähemmän. Lasten kanssa luetaan, keskustellaan, tutkitaan kuvia, luodaan itse ääniä, sekä otetaan kuvia ja videoita. Lasten leikeissä ja puheissa media on vahvasti läsnä. Lapset samaistuvat esimerkiksi Ryhmä Haun hahmoihin, kuten Vainuun ja Kajaan. (Salomaa & Sommers- Piironen i.a., 6.)

Päivähoidon ja huoltajien välinen yhteistyö on linjattu kasvatuskumppanuudeksi Valtioneuvoksen periaatepäätöksessä ja varhaiskasvatussuunnitelmassa. Kasvatuskumppanuudessa huoltajilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsistaan, mutta varhaiskasvattajat voivat tukea kasvatuksessa ammatillisen osaamisen kautta. (Kekkonen 2012, 42.) Mediakasvatus on osa kasvatuskumppanuutta, jossa perheillä ja kasvattajilla tulisi olla yhteinen kasvatustehtävä. Mediakasvatuksen arvopohjasta tulisi keskustella päiväkodin ja kodin välillä luoden yhteiset pelisäännöt. Päivähoidon tulisi tietää perheiden mediakäytännöistä, ja sen säätelystä, sekä kunnioittaa lasten omaa mediakulttuuria. Lasta ei voi sulkea mediamaailmalta vaan kasvattajan tulisi miettiä, miten kohdata media lapsen kanssa. Tärkeintä lasten mediankäytössä on hyvä tuki ja opastus, jonka he parhaimmassa tapauksessa saavat huoltajiltaan. (Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi- hanke 2008, 17.)

Ensimmäinen kosketus mediaan on usein äänien, satujen ja elokuvien kautta. Lapsi hyödyntää median välityksellä näkemäänsä ja kuulemaansa leikeissään. Lapsen eri elämänvaiheissa tapahtuva kasvatuksellinen vuorovaikutus edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista, joka johtaa lapsen

kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, tämä on myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden keskeinen päämäärä. (Ojala 2008, 6, 10.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa kehoitetaan kasvattajia ottamaan huomioon teknologian tarjoamat mahdollisuudet. Teknologian avulla pystytään hyödyntämään oppimista leikkien ja pelien keinoin, joka antaa elämyksellisen ja kokemuksellisen tavan oppia. Jokainen lapsi on yksilö, jonka ikä ja kehitysvaihe tulisi ottaa huomioon, samoin kuin lapsen omat kokemukset, sekä turvallinen toimintaympäristö mediakasvatuksessa. (Ojala 2008, 10–11.)

Päämäärä varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa on saada lapsi ymmärtämään mediakulttuuria, sekä oppimaan mediataitoja siten, että lapsi voi hyödyntää mediaa tiedollisiin, taidollisiin ja sosiaalisiin tarpeisiinsa koko elämänsä ajan turvallisten mediasisältöjen pohjalta. Tarkoituksena on vahvistaa tapaa toimia vastuullisesti median parissa huomioiden oma, sekä muiden hyvinvointi. Keskeistä on osata ymmärtää mediakasvatusta ja mediatulkintoja eri näkökulmista ja osata erottaa faktat ja fiktiot. Mediakasvatuksen työtapoja ohjaavat lapsen ominaiset tavat toimia. Lapsen luontaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja ilmaiseminen, joiden avulla lapsi ilmentää tunteitaan ja ajatteluaan. (Ojala 2008, 11–12, 16.)

Mediakasvatuksessa tulisi ottaa huomioon lapsen ikätason mukaisesti kehittyvät sosiaaliset taidot. Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät nopeasti 3–6-vuotiaana. Vuorovaikutuksellinen suhde lapsen kanssa edistää puheenkehitystä ja tunteiden tunnistamista, eikä tätä voida korvata medialaitteilla. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016.) Lapsen sujuva kielitaito on eduksi sosiaalisissa tilanteissa, kuten rooli- ja mielikuvitusleikeissä toisten lasten kanssa. Lapsen hyvä kielitaito luo uusia kaverisuhteita ja tällöin lapsi pääsee helpommin mukaan toisten lasten leikkeihin. Lapsi oppii ymmärtämään puhetta ennen puheen tuottamista, joten satujen lukeminen on lapselle kullannarvoista kielenkehitystä ajatellen. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2009, 54.)

Esimerkkinä mediakasvatuksen mahdollisuuksista on kamerakynä-pedagogiikka, jonka tavoitteena on, että lapsi oppii ajattelemaan valo- ja videokuvaamisen avulla. Kamera on kuin kynä, jonka käyttö on yhtä yksinkertaista ja monipuolista. Kamerakynän tarkoitus ei ole pelkästään se, että lapsi oppii videokuvaamaan, vaan että lapsi oppii käyttämään sitä johonkin. Kameralla voi tarkkailla, tutkia, toistaa, sanoa, kirjoittaa ja koostaa. (Kiesiläinen 2017.)

3.3 Median hyödyt varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykselle

Suomessa median läsnäolo lapsen elämässä on väistämätöntä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017). 2000-luvulla syntyneet lapset ja nuoret ovat syntyneet mediamaailman keskelle, ja se kuuluu osaksi heidän normaalia elämäänsä. Median osuus lasten arjessa on merkittävä. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 31.) Media tuo oman sävynsä lasten leikkeihin, puheisiin, oppimiseen ja käsitykseen maailmasta. Oppimisympäristönä media voi toimia monimuotoisena mahdollisuuksien kenttänä. Sen avulla voidaan harjaannuttaa tiedollisia ja kielellisiä taitoja, empatiaa ja moraalista pohdintaa, toimintaa, sekä ajattelua. Hyvin valittujen median kanavien kautta lapset voivat opetella tunteiden käsittelyä ja hallintaa, sekä roolinottoa. Media voi vahvistaa ja lujittaa lapsen itsetuntoa. (Salokoski & Mustonen 2007, 10.)

Yksi lapsen tärkeimmistä ajanvietto tavoista on leikki. Leikkiessään lapsi hahmottaa todellisuutta, käsittelee asioita ja tunteita, oppii, sekä harjoittelee emotionaalisia ja sosiaalisia taitoja. Esimerkiksi lastenohjelmat ja elokuvat, konsoli- ja tietokonepelit, sekä mainonta antavat ideoita lapsille heidän leikkeihinsä. Parhaimmillaan nämä kehittävät lasten mielikuvitusta ja luovuutta, sekä tarjoavat ratkaisumalleja leikkeihin ja elämäntilanteisiin. Media voi innoittaa lapsia luomaan taidetta, kuten musiikkia, piirustuksia ja tanssia. (Salokoski & Mustonen 2007, 31–33, 41–43.)

Media tarjoaa mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin, ja pitää yllä jo olemassa olevia ystävyys- ja sukulaisuussuhteita. Parhaimmillaan ihmissuhteiden ylläpito

ja laatu paranevat sosiaalisen median ansiosta. Lapset voivat puhua vaikkapa Skypea kautta kaukana asuvien isovanhempiensa kanssa. Lapset ja perheet jotka kokevat itsensä ulkopuolisiksi, voivat saada tukea sosiaalisen median yhteisöistä. (Valkonen 2017.)

Oikein käytettynä digitaalinen media voi toimia vahvana oppimisen välineenä (Krokkfors, Leena. Kangas, Marjaana. Kopisto, Kaisa. Rikabi-Sukkari, Leila. Salo, Laura & Vesterinen, Olli 2016, 2). Lapset saattavat hyväksyä verkon oppimisvälineekseen helpommin, kuin perinteiset oppimisvälineet, kuten kirjan tai laskimen. Lapsuustutkimuksessa on huomattu lapsien osallisuuden ja omaehtoisen toiminnan yleistymisen. Myös mediaan liittyen lapset ovat viime vuosina olleet omatoimisia. Lapsi on aidosti motivoitunut, kun hän saa itse tarkastella häntä kiinnostavia, opettavaisia aiheita. (Sintonen, Ohls, Kumpulainen & Lipponen 2015, 5–7.)

Media vaikuttaa eri tavoin erilaisten ja eri-ikäisten lasten psyykkiseen, sosiaaliseen, ja fyysiseen terveyteen (Valkonen 2015, 10). 0–3-vuotiaan, eli taaperoikäisenä lapsen kehitystehtäviä ja tarpeita ovat perusluottamus, kiintymyssuhde, empatian alkeet, mallioppiminen, sosiaalinen kehitys, sanavaraston kerryttäminen ja rinnakkaisleikki. Taaperon käsitys mediasta on kovin hatara, ja siksi hän tarvitsee ohjausta, sekä rajausta kaikessa mediaan liittyvässä tekemisessä. Pienen lapsen mielenkiinnon kohteena ovat kuvat, animaatiot, välkkyvä valot, värit ja lempiaiheita ovat usein toiset lapset, sekä eläimet. Taaperoikäistä tulee suojella kovilta ääniltä ja raaoilta kuvamateriaaleilta, joita mediassa esiintyy. Pieniksi hetkiksi lapselle voi antaa mahdollisuuden katsella vaikkapa animaatioita. Tämä ruokkii lapsen mielikuvitusta, ja auttaa hahmottamaan uusia asioita. (Salokoski & Mustonen 2007, 18–27.)

3–5-vuotiaiden, eli leikki-ikäisten lasten kehitystehtäviin kuuluu varhaisen sukupuoli-identiteetin tunnistaminen, oman ja muiden erillisyyden tiedostaminen, itsenäistyminen, motorikka, mielikuvitusleikit yksin ja yhdessä, jakaminen ja oman vuoron odottaminen. Vaikka leikki-ikäinen lapsi on saanut jo suhteellisen paljon kokemuksia mediasta, hän ei kuitenkaan osaa itse rajata ja

säädellä sitä, kuinka paljon mediaa tulisi käyttää. Hän ymmärtää kohtuullisen hyvin mediassa usein toistuvan faktan ja fiktion eron, mutta tarvitsee siihen usein tarkennusta ja apua. Leikki-ikäinen lapsi on kiinnostunut pelaamisesta, sekä käyttämään itse esimerkiksi puhelinta tai tablettia. Hänelle tulee usein voimakkaita samastumisen kokemuksia prinssi- tai prinsessa tarinoihin, tai muihin satujen päähenkilöihin. 3–5-vuotias lapsi hyötyy monipuolisesta ja laadukkaasta mediasta, kuten teatterista, elokuvista, kirjoista ja lehdistä. Parhaimmillaan nämä auttavat lasta identiteetin muodostamisessa ja sosiaalisten suhteiden huoltamisessa. (Salokoski & Mustonen 2007, 21–27.)

Esi- ja alkuopetusiässä lapsen ollessa 6–8-vuotias, hänen tärkeimpiä kehitystehtäviään ovat uteliaisuuden herääminen, oma-aloitteisuus, kaverisuhteiden tarve, sekä miellyttämisen halun ja itsenäisyystaistelun tasapaino. Mediataidoissaan esikouluikäinen on jo huomattavasti pidemmällä kuin itseään muutaman vuoden nuoremmat. Hän erottelee mainoksista eri tarkoituksiperiä, tuottaa itse tarinoita, sekä hallitsee tietokoneen ja tabletin käyttöä. Mikäli hänelle on annettu mahdollisuus harjoitella mediataitoja, lapsen olisi hyvä ymmärtää, että media sisältää myös paljon vahingollista ja vaarallista sisältöä. (Salokoski & Mustonen 2007, 21–23.)

3.4 Median haitat varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykselle

Median, etenkin elektronisten laitteiden kuten television, tietokoneen, puhelimen tai tabletin kautta katsottavien elokuvien, mainosten ja videoiden liiallista katselua pidetään erittäin haitallisena lapsen terveyden kannalta. Sininen led-valo, joka loistaa näistä laitteista, saattaa olla haitallista pienen lapsen silmien kehitykselle. (Chamorro, Bonnin-Arias, Perez-Carrasco, Munoz de Luna, Vazquez & Sanchez-Ramos 2012, 468.) Elektronisista laitteista, kuten tabletista tai älypuhelimesta loistava led-valo viestittää ihmisen elimistölle, että on päivä. Mikä osaltaan vaikuttaa ihmisen melatoniinihormonin tuotantoon. Lapsen kehossa melatoniinihormonin epätasapaino voi olla haitallisempi, sillä lapsi tarvitsee aikuista enemmän laadukasta unta. (Kallio 2016.) Toisaalta aiheesta löytyy eriäviäkin mielipiteitä. Säteilyturvakeskuksen tutkimusprofessori Kari

Jokela on sitä mieltä, että ruuduissa käytettävä led-valo ei ole mitenkään haitallista silmille (Pullianen 2015).

Digitaalisten ja paperisten ohjelmien, sekä mainosten sisällöt saattavat olla hyvin haitallisia lapselle, jos hän pääsee näkemään jotakin sellaista, joka olisi ollut tarkoitettu vain täysi-ikäisille katselijoille. Kovat äänet, isot elämän mullistukset, suuret ympäristökatastrofit, äärimmäisen köyhyyden kuvaus, seksuaaliset-, tai väkivaltaiset sisällöt ja psykologisesti manipuloivat sisällöt ohjelmissa saattavat pahimmillaan aiheuttaa lapselle traumoja. Median aiheuttamaa traumaa kutsutaan mediatraumaksi. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 72–74.)

Traumaa voisi kuvata mielen haavaksi tai tapaturmaksi. Trauman oire ilmenee siten, että jokin, joku tai jotkin kauhua herättävät tilanteet tai tilanne aiheuttavat normaalia elämää haittaavia reaktioita tai tunnelatauksia. Yksikin mieltä järkyttävä tapahtuma voi aiheuttaa trauman, joka muuttaa aivojen rakennetta. Lapsena koettuja traumoja ei välttämättä muista enää aikuisiällä tietoisesti, sen sijaan ne tallentuvat primitiiviseen nonverbaaliseen muistiin. Tällöin myöhemmässä vaiheessa traumasta saattaa muistuttaa siihen sidoksissa oleva haju, tuoksu, maku, ääni tai jokin muu aistihavainto. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 72–74.)

Aistihavainto joka muistuttaa traumasta, saattaa laukaista uudelleen tunnekokemuksen, joka valtasi kehon ja mielen trauman syntyhetkellä. Neurotieteen mukaan alle 8–9-vuotiaan lapsen aivorunko on vasta kehittymässä, jolloin lapsi ei kykene ymmärtämään, onko vaara todellinen. (Nurmi ym. 2009, 36–38.) Tällainen tilanne aiheuttaa ylivireystilan, joka osaltaan ruokkii uusien, haitallisten ärsykkeiden havaitsemista. Lapsi ei kykene itse rauhoittamaan mieltään ja kehoaan, sillä aivot eivät tiedä, että vaara on kuvitteellinen. (Salokoski & Mustonen 2007, 46–50.)

Ihmisen uskomusjärjestelmää järjestyttävä traumaattinen tapahtuma voi aiheutua median sisällöistä, jolloin syntyy mediatrauma. Lapselle jolla ei ole luonnollisestikaan kovin vankkaa käsitystä maailmasta ja sen ilmiöistä, median sisällöt saattavat olla erittäin harhaanjohtavia ja hämmentäviä. Mediatrauma

saattaa muuttaa merkittävästi aivojen kemiaa ja fysiologiaa. Tällöin katekolamiini-stressihormonin määrä kasvaa aivoissa, joka aiheuttaa posttraumaattiset stressireaktiot, traumatisoituneen lapsen mielessä ja kehossa. Posttraumaattisia stressireaktioita voivat olla ylivilkkaus, kiputilat, pelkotilat, ärtyisyys, mieleen palaavat häiritsevät ajatukset tai kuvat. Tästä voi päätellä, että median vaikutuksilla voi olla lapsen elämään kohtalokkaita seuraamuksia. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 71–77.)

Tapauksissa joissa psyykkiset traumat haittaavat elämää, tarvitaan ammattilaisen apua, jotta traumatisoitunut lapsi pääsisi eroon arkea haittaavista tunnevyöryistä tai pakonomaisista ajatuksista. Traumaattisten kokemusten käsittely auttaa useasti, mutta tulokset saattavat näkyä vasta myöhemmin. Lapsuuden käsittelemättömät traumat saattavat heijastua aikuisuuteen. Yhdysvaltalaistutkimuksessa kysyttiin 103 henkilöltä, olivatko he säikähtäneet jotakin lapsuudessaan näkemäänsä elokuvaa tai ohjelmaa. Lähes kaikki, 96-prosenttia vastaajista vastasivat nähneensä jotakin pelottavaa lapsena elokuva tai TV-ohjelman muodossa. (Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 79–81.)

Myös Internet on täynnä lapsille sopivia ja sopimattomia elokuvia, sarjoja ja kaikenlaisia videoita sekä kuvia. Internet on useimmissa tapauksissa sensuroimattomampi kuin TV tai kadun varsilla esiintyvät mainokset. (Matikainen 2008, 9.) Markkinoilla on lukemattomia, sekä ilmaisia, että maksullisia sovelluksia ja palveluita, jotka rajoittavat lasten Internetin käyttöä. Tällaisista sovelluksista on enemmän tietoa luvussa: Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ja monilukutaito, sekä Internetin rajoitinohjelmat. Lapsen normaalia kasvua ja kehitystä ajatellen, edellä mainitut palvelut ovat tarpeellisia esimerkiksi ennaltaehkäisemään mahdolliselta riippuvuudelta peleihin ja Internetiin, tai suojelemaan sopimattomilta sisällöiltä. Internet sivustoilla esiintyy usein mainoksia, joita klikkaamalla lapsi saattaa joutua suoraan pornosivustoille, pokeri- tai rahapelisivustoille tai vaikkapa kauhuelokuvan traileriin. (Salokoski & Mustonen 2007, 95–102.)

3.5 Mobiilisovellukset

Sovellus on ohjelmisto, eli ohjelma tai peli, jonka pystyy lataamaan tabletille, tietokoneelle tai älypuhelimeen. Sovelluksen pystyy lataamaan sovelluskaupasta, joita ovat App Store (iOS), Google Play –kauppa (Android), sekä Windows-laitteissa Windows Store. Tarjolla on ilmaisia, mutta myös maksullisia sovelluksia, joita pystyy lunastamaan kertamaksua vastaan. (Sanoma 2018.)

Sovelluksia on erilaisia, joita on kehitetty moneen eri tarkoitukseen. Helsingin sanomien kautta pystyy lukemaan uutisia ja Forecan kautta katsomaan sääennusteen sijaintipaikannuksen avulla. Sovelluksien kautta pystyy pelaamaan erilaisia pelejä, kuten nykyään suosiossa olevat Clash Royale ja Minecraft. Sovellusten lataaminen on pyritty tekemään turvallisiksi ennen julkaisua tunnettujen haittaohjelmien ja väärinkäytön vuoksi. Jotta sovellusten lataaminen olisi mahdollisimman luotettavaa ja toimivaa, tulisi käyttäjän päivittää mobiililaitteiden käyttöjärjestelmiä tarvittaessa uuteen versioon. (Sanoma 2018.)

Sovelluksia pystyy lataamaan älypuhelimiin, tietokoneisiin ja tabletteihin. Yleisimmät käyttöjärjestelmät ovat Microsoft Windows, Apple OS X ja Linux. Ilman käyttöjärjestelmää tietokone ei toimi. Käyttöjärjestelmän tehtävä on tehdä muiden ohjelmien käyttö toimivaksi. (Ubuntu 2018.)

Mobiililaitteiden käyttö varhaiskasvatuksessa on yleistynyt huomattavasti, sekä varhaiskasvattajien, että lasten keskuudessa. Nykyään monessa päiväkodissa on älypuhelin, jolla pystyy kuvaamaan päivähoitoarkea. Varhaiskasvattajat käyttävät mobiililaitteita päivittäin kuvaamiseen, esimerkiksi metsäretkillä ja liikuntatuokioilla. Kuvat ja videot päivähoitoarjesta ovat huoltajien toivomia. Huoltajat pääsevät näkemään median kautta lapsensa arkea päivähoidossa. Kuitenkaan digitaalinen toimintakulttuuri ei tarkoita passiivista elämäntapaa pelien äärellä, vaan digitaalisuus on osa aktiivista toimintakulttuuria, missä välineet kulkevat mukana tarvittaessa. (Tieto 2017.)

Satumetsän päiväkodissa käytetään Dropboxia kuvien luotettavaan säilyttämiseen, jotta välttyttäisiin kuvien katoamiselta. Varhaiskasvattajat siirtävät uudet kuvat Dropboxiin viikoittain huoltajien nähtäviksi. (Lammila 2018.) Dropbox on helppokäyttöinen synkronointisovellus, jossa käyttäjä saa kaksi gigatavua ilmaista tallennustilaa (Dropbox 2018).

Lehdissä on keskusteltu, että sähköinen läsnäolojärjestelmä on tullut useimpiin päiväkoteihin. Lifecare Läsnä on helppokäyttöinen mobiilisovellus. Vuonna 2016 Läsnä-mobiilisovellus on otettu käyttöön yli 30 kunnassa, sekä päivähoitossa, että perhepäivähoitossa. Päivähoitossa läsnäolotiedot ovat tärkeitä mm. turvallisuuden, asiakaslaskutuksen, henkilökunnan työaikojen, sekä aterioiden suunnittelun kannalta. (Tieto i.a.) Uusi läsnäolojärjestelmä säästää paljon aikaa, kun ei tarvitse siirtää tietoja paperilta tietokoneelle. Järjestelmään pystyy nopeasti merkitsemään lasten hoitoajat tarkasti, kun he saapuvat päivähoitoon ja lähtevät kotiin. Huoltajat pystyvät myös merkitsemään etukäteen lapsensa hoitotarpeen järjestelmään, joka auttaa varhaiskasvattajia työvuorojen suunnittelussa. (Meritähti 2015.)

3.6 Internetin rajoitinohjelmot

Huoltajien tietämys lasten Internetinkäytöstä ja peleistä on vähäistä. Siitä huolimatta useimmat huoltajat väittävät tuntevansa lapsensa käyttämät mediasisällöt erittäin hyvin. Matkapuhelin luo turvaa, sekä lapselle että huoltajalle. Matkapuhelimella pystyy myös paikantamaan lapsen sijainnin, jos lasta ei pysty tavoittamaan puhelimitse. Huoltajan tulee avata keskustelussa, sekä opettaa lapselle matkapuhelimen käyttöä, ja Internetin vaaroja. Huoltajan tulee arvioida lapsen kännykän käyttöä, mikä on sopivaa ja mikä on liikaa omalle lapselle, sillä jokainen lapsi on yksilö. (Suoninen 2013, 56–60.)

Nykyään löytyy monenlaisia keinoja varhaiskasvatusikäisten lasten kännykän käytön hallitsemiseksi. Saatavilla on useita ratkaisuja, kuten Elisa Perhe, Net Nanny ja Norton Family Premier. Palvelupaketit maksavat vuodessa muutamasta kymmistä sataan euroon. Elisa Perhe on palvelu, jolla pystyy

paikantamaan lapsen sijainnin ja määrittelemään alueen, jossa lapsi saa liikkua. Lapsen liikkuessa määritellyn rajan ulkopuolella huoltajien puhelimeen tulee hälytys. Puhelimen ollessa kiinni, kartta osaa näyttää lapsen viimeisimmän tiedetyn sijainnin. Palvelu toimii Android ja Windows Phone-käyttöjärjestelmissä. (Elisa 2018.) Net Nanny on sovellus, jonka kautta huoltajat pystyvät seuraamaan ja rajaamaan lapsen Internetin käyttöä. (Google 2018.) Norton Family Premier on ohjelma, joka opettaa lasta tutustumaan Internetiin turvallisesti. Ohjelman avulla huoltaja pystyy seuraamaan lapsen aikaa verkossa ja suojaamaan käyttäjän henkilökohtaisia tietoja. (Norton Family Premier 2017.) iOS:n perhejako helpottaa perheenjäsenten sovellushankintojen seurantaan. Perhejakoon pystyy lisäämään kuusi perheenjäsentä, ja alle 13-vuotiaille pystyy luomaan oman tunnuksen. Ostoksia pystyy tekemään perhejaon ylläpitäjän luottokortilla. Jokaisesta ostoksesta tulee ilmoitus perheen järjestäjälle ennen, kuin sovelluksia pystyy ostamaan. (Apple 2017.)

Iphone- ja Android puhelimella turvarajoitusten asettaminen on yksinkertaista. IOS puhelimilla pystyy hallitsemaan lapsen puhelimenkäyttöä asetusten kautta, kuten pääsyn App Store-sovelluskauppaan, Internet-selaimeen tai YouTubeen. Huoltajan tulee luoda pääsykoodi, jotta rajoituksia pystyy hallitsemaan. Android laitteissa on mahdollisuus luoda lapsilukko Play-kauppaan, ja laatia sisältörajoituksia. PEGI-nimike kertoo pelin soveltuvuudesta alaikäisille. (Heikkinen 2017.)

FamilyTime on sovellus, jolla pystyy paikantamaan lapsen sijainnin, hallitsemaan lapsen laitteiden käytettävissä olevaa aikaa, sekä estämään sovelluksia. Luomalla yhden tilin pystyy hallitsemaan perheen kaikkia laitteita. Huoltaja pystyy rajoittamaan lapsen käyttöaikaa, jos lapsi käyttää iPhonea, iPadia tai Android laitetta. Sovellus sopii Applen, Androidin ja Amazonin laitteisiin. (Family Time 2017.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Satumetsän päiväkoti

Toteutimme opinnäytetyön Satumetsän päiväkodin varhaiskasvattajien kanssa. Satumetsän päiväkoti tuli yhteistyökumppaniksemme Palokankaan syventävän harjoittelun kautta. Palokangas suoritti 2017 syksyllä syventävän harjoittelun, joka helpotti opinnäytetyöprosessin etenemistä ja suunnittelua. Päiväkodin varhaiskasvattajat toivoivat opinnäytetyön aiheeksi mediakasvatusta, jonka pohjalta teimme mediakasvatusoppaan Satumetsän päiväkodille ja yleisesti varhaiskasvattajille.

Satumetsän päiväkoti on perustettu vuonna 1988. Tulevana kesänä 2018, päiväkodissa juhlitaan 30-vuotissyntymäpäiväjuhlaa. Satumetsän päiväkoti on pieni, 19 lapsen muodostama ostopalvelupäiväkoti, joka sijaitsee Espoon Tapiolassa. Espoon kaupunki ostaa varhaiskasvatuspalvelun Tapiolan Lastentalo Ry:ltä. (Lammila 2018.)

Satumetsän päiväkodissa noudatetaan Espoon varhaiskasvatussuunnitelmaa. Jokaiselle päivähoidon aloittavalle lapselle laaditaan huoltajan kanssa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä otetaan huomioon lapsen mielipiteet ja toiveet haastattelemalla lasta ennen vasu-keskustelua. Tämä edistää lapsilähtöisyyttä, jota pidetään tärkeänä Espoon päivitetystä varhaiskasvatussuunnitelmassa. Jokaiselle lapselle laaditaan vasu-keskustelussa tavoitteet, jotka tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. (Espoon varhaiskasvatussuunnitelma 2017.)

Lapsiryhmässä lapset ovat iältään 2–5-vuotiaita. Päiväkodissa on huoltajien ja päiväkodin johtajan muodostama hallitus, joka päättää päiväkodin toiminnasta Espoon kaupungin varhaiskasvatuslain mukaisesti. Päiväkodin johtaja tekee lapsivalinnat päiväkotiin. Päivähoitomaksu on sama kuin kunnallisessa päivähoitossa. Satumetsän päiväkodissa on neljä varhaiskasvattajaa, päiväkodin johtaja, lastentarhanopettaja, lastenhoitaja, sekä keittäjä ja

laitosapulainen. Päiväkodin johtajan työnkuvaan kuuluu hallinnolliset ja taloudelliset tehtävät, sekä lapsiryhmän opetus- ja kasvatustyö. (Lammila 2018.)

Satumetsän päiväkotiki on kodinomaisen viihtyisä, ja sijaitsee pienkerrostalon alimmassa kerroksessa. Päiväkodin takana on aidattu Espoon kaupungin yleinen leikkipuisto. Siellä päiväkodin lapset leikkivät päivittäin. Päiväkodin vierestä löytyy myös asukaspuisto, sekä hyvät mahdollisuudet ulkoilla metsässä. (Lammila 2018.)

Satumetsän päiväkodissa huoltajat ja kasvattajat ovat aktiivisesti vuorovaikutuksessa keskenään, sekä järjestävät monenlaisia juhlia, joihin osallistutaan perheen voimin. Päiväkodissa järjestetään vuosittain itsenäisyyspäiväjuhla, joulujuhla, kevätjuhla, sekä nautitaan kerran kuukaudessa perheaamiainen. Kesällä 2017 kokeiltiin ensimmäistä kertaa halukkaille lapsille yöhoitoa. (Lammila 2018.)

4.2 Oppaan suunnittelu

Suunnittelimme opasta koko opinnäytetyöprosessin ajan. Meillä oli selkeä näkemys, että hyvän oppaan tulee sisältää lyhyt ja ytimekäs johdanto, sekä sisällysluettelo. Selkeä sisällysluettelo helpottaa lukijaa etsimään nopeasti tietoa oppaastamme. Oppaan kuvitus on ollut työssämme suurin haaste, sillä halusimme luoda ainutlaatuisen lopputuloksen. Laitoimme sähköpostia Helsingin alueen taidekouluihin, graafiselle suunnittelijalle, sekä muotoilijalle tuloksetta. Saimme kuitenkin yhteyden graafiseen suunnittelijaan Pomeliina Puumalaan, joka toimii Helsingissä yrittäjänä. Kävimme keskustelua sähköpostitse ja puhelimitse. Kerroimme hänelle tarkemmin opinnäytetyömme aiheesta ja esitimme muutaman toiveen oppaan kuvien suhteen. Kuvituksesta toivoimme värikästä ja hauskaa. Hän suunnitteli jokaisen kuvan kappaleiden sisällön perusteella. Puumala toimi myös oppaamme taittajana.

Pohdimme, mitä aiheita oppaan tulisi sisältää, ja tulimme lopputulokseen, että aluksi kerromme yleisesti mediakasvatuksesta, median hyödyistä ja haitoista, sekä medialukutaidosta. Avaamme tekstissä myös käsitteen diginatiivi, jotta oppaamme nimi avautuisi lukijoille. Luettelemme myös muutamia mobiilisovelluksia, joita varhaiskasvattajat voivat hyödyntää työssään. Toivomme, että varhaiskasvattajat pystyvät käyttämään opasta apuvälineenään mahdollisimman tehokkaasti, sekä jakamaan tietoa mediakasvatuksesta myös huoltajille.

Pohdimme erilaisia keinoja, miten saada mahdollisimman paljon tietoa päiväkodin varhaiskasvattajilta oppaan laatimista varten. Satumetsän päiväkodin varhaiskasvattajat ovat olleet mukana oppaan kokoamisessa yhteisen suunnittelun ja palautteenannon kautta. Olemme suunnitelleet Satumetsän varhaiskasvattajien kanssa oppaan sisältöä ja toteutusta keväällä 2017.

4.3 Opinnäytetyön vaiheet

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syksyllä 2017 ja päättyi keväällä 2018. Opinnäytetyöprosessimme kesti kokonaisuudessaan lähes vuoden. Satumetsän päiväkodista tuli yhteistyökumppanimme Palokankaan syventävän harjoittelun kautta. Päiväkodin varhaiskasvattajat toivoivat opinnäytetyömme aiheeksi mediakasvatusta, jonka pohjalta teimme mediakasvatusoppaan Satumetsän päiväkodille ja yleisesti varhaiskasvattajille.

Syyskuussa suunnittelimme opasta varhaiskasvattajien kanssa. Suunniteltaessa otimme huomioon varhaiskasvattajien toiveet, mitä oppaan tulisi sisältää. Marras- joulukuussa aloitimme teorian kirjoittamisen. Joulukuussa esittelimme opinnäytetyön käsikirjoituksen, jossa opettaja pyysi rajaamaan aihetta. Rajasimme opinnäytetyömme vain varhaiskasvattajille sen sijaan, että olisimme tehneet sen huoltajille ja varhaiskasvattajille.

Tammi- helmikuussa etsimme oppallemme kuvittajia. Laitoimme pääkaupunkiseudun kuvataidekouluihin sähköpostia löytääksemme kuvittajia tuloksetta. Maaliskuussa laitoimme sähköpostia Palokankaan yläkouluaikaiselle luokkakaverille Pomeliina Puumalalle, joka toimii graafisena suunnittelijana Helsingissä. Puumala otti mediakasvatusoppaan kuvituksen työkseen oman portfolion täydentämiseksi. Maaliskuussa meillä oli opettajamme kanssa ensimmäinen ohjaisaika, jossa saimme rakentavaa palautetta ja teimme korjauksia palautteiden mukaisesti.

Huhtikuussa palautimme opinnäytetyömme esitarkastukseen. Huhtikuussa meillä oli toinen ohjaisaika, jossa saimme palautetta mediakasvatusoppaan teorian pituudesta. Lyhensimme teoriaa ja lisäsimme oppaaseen konkreettisia esimerkkejä, miten varhaiskasvattajat voisivat hyödyntää mediakasvatusopasta työssään. Huhtikuussa meillä oli julkaisuseminaari, jossa saimme kahdelta opettajalta ja kahdelta opponentilta palautetta opinnäytetyöstämme. Palautimme opinnäytetyömme toukokuussa 2018.

5 VALMIS OPAS

5.1 Hyvän oppaan ominaisuudet

Hyvä opas alkaa selkeällä ja lyhyellä johdannolla, josta lukija ymmärtää jo ensisilmäyksellä, että opas on suunnattu hänelle. Oppaassa on sisällysluettelo, joka nopeuttaa lukijaa tiedon etsimisessä. Hyvät otsikot ja väliotsikot avaavat tekstin sisältöä, sekä herättävät lukijan mielenkiinnon, joka parhaimmassa tapauksessa voi johtaa lukijan lukemaan oppaan alusta loppuun saakka. Lukija arvostaa lyhyitä ja selkeitä lauseita, sekä hyvin jäsenneltyjä asiakokonaisuuksia. (Korpela 2018.)

Tärkeimpiä asioita oppaassa ovat tekstityyli ja kuvat, jotka houkuttelevat lukijaa. Kuvat lisäävät mielenkiintoa ja elävöittävät opasta, sekä auttavat lukijaa ymmärtämään ja hahmottamaan tekstiä paremmin. (Korpela 2018.) Oppaan kuvitusta suojaa tekijänoikeuslaki. Tekijällä on yksinoikeus päättää teoksensa käytöstä. Toisilla ei ole lupaa käyttää tai muuttaa teosta ilman tekijän lupaa. (Tekijänoikeuslaki 404/ 1961.) Tekstityyli on myös tärkeä, joka tulee olla helposti ymmärrettävää. Tehokeinojen käyttöä kuten lihavoitinta, suuraakkosia ja alleviivausta tulee käyttää harkitusti, jotta tekstistä ei tule liian sekavaa ja vaikeasti luettavaa. (Korpela 2018.)

Oppaan tulee olla rakenteeltaan hyvin suunniteltu, johdonmukainen ja selkeä, johon on koottu kaikki tärkeimmät asiakokonaisuudet, joista varhaiskasvattaja hyötyy työssään. Oppaan tehtävänä on tukea varhaiskasvattajia ja auttaa heitä hyödyntämään mediakasvatusta oikealla tavalla lasten kanssa toimiessa ikä- ja kehitystaso huomioiden. (Korpela 2018.)

5.2 Oppaan sisältö

Suunnittelimme oppaan päiväkodin varhaiskasvattajien toiveiden mukaan. Mietimme yhdessä tärkeimpiä aihekokonaisuuksia ja olimme samaa mieltä, mitä oppaan tulisi sisältää. Miten lapsi selviää Mediamaailmassa-luvussa kerromme lyhyesti faktoja lukijalle lasten median käytöstä ja siitä, ettei mediakasvatusta voida ohittaa tämän päivän kasvatuksessa. Teksti on tarkoituksella kirjoitettu napakasti ja selkeästi, jotta lukija ymmärtää oppaan tarkoituksen heti ensilukemalta.

Mediakasvatus-luvussa käsittelemme mediakasvatuksen tarkoitusta ja tavoitteita, sekä tärkeitä osa-alueita, jotka tulee ottaa huomioon lasten kasvatuksessa. Mediakasvatus on opinnäytetyömme keskeisin avainsana, jonka haluamme tuoda esille oppaassa omana lukunaan, sekä korostaa sen tärkeyttä.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa-luvussa käsittelemme mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa. Kerromme lyhyesti, minkälainen vastuu varhaiskasvattajilla on lasten mediakasvatuksesta, sekä kodin ja päiväkodin välisestä yhteistyöstä ja sen tärkeydestä lapsen kehitystä ajatellen. Kaikista tärkeintä on huoltajien tuki ja turva, sekä mahdollinen opastus median parissa.

Medialukutaito, moni- ja viestintäteknologinen monilukutaito-luvussa avaamme käsitteitä medialukutaito, moni- ja viestintäteknologinen monilukutaito. Käsitteet ovat ajankohtaisia ja keskeisiä uusimmassa Espoon varhaiskasvatussuunnitelmassa. Jo pienestä pitäen lapsi tulee opettaa suhtautumaan kriittisesti mediaan.

Ikärajat ja tekijänoikeudet-luvussa kerromme ikärajoista, sekä tekijänoikeuksista, kuten varhaiskasvattajat olivat toivoneet. Kaikista turvallisinta on seikkailla yhdessä lapsen kanssa verkossa, jotta lapsi ei ajaudu väärille sivustoille.

Suosittelavia oppimislejälä lapsille-lukuun olemme koonneet suosituimpia oppimislejälä ja sovelluksia alle esikouluikäisille lapsille. Suurin osa peleistä on vuodelta 2017. Muutamat tutkimukset osoittivat näiden pelien olevan lapsille hyödyllisiä, sekä opettavaisia. Niiden tarkoitus on motivoida lasta oppimaan pelien kautta.

5.3 Varhaiskasvattajien palaute

Lähetimme Satumetsän päiväkodin varhaiskasvattajille ja kolmelle muulle päiväkodille palautekyselylomakkeita (Liite 1). Palautetta antaneet päiväkodit olivat Satumetsän ostopalvelupäiväkodin lisäksi yksityinen päiväkotit English Playschool of Asikkala, Helsingin Kaupungin Ylä-Malmin päiväkotit ja Espoon Kaupungin Suomenojan ympärivuorokautinen päiväkotit. Toimitimme yhteensä 31 palautelomaketta, joista täytettynä saimme takaisin kymmenen. Neljältä varhaiskasvattajalta saimme myös suullista palautetta oppaan käytettävyydestä ja ulkoasusta. Palautetta antaneista varhaiskasvattajista neljä ovat lastentarhanopettajia, yksi on varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja neljä lastenhoitajaa.

Suunnittelimme palautelomakkeen (Liite 1) kattavaksi, jotta saisimme mahdollisimman tarkan ja luotettavan palautteen oppaasta. Rakensimme kyselylomakkeen niin, että ensimmäisillä neljällä kysymyksellä haimme tarkentavaa palautetta varhaiskasvattajien mediakasvatus käytännöistä työssään. Aihealueilla joihin olimme määritelleet vastausvaihtoehdot, haimme näkökulmia esimerkiksi oppaan selkeyteen, ulkoasuun ja kokonaisuuteen. Loppuun laadimme kysymyksiä, joihin vastaamalla selviää oppaan käyttöarvo varhaiskasvatuksessa.

Palautetta antaneista varhaiskasvattajasta 80% hyödyntävät mediaa varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen avulla, ja 20% eivät hyödynnä mediaa varhaiskasvatuksessa. Haasteita mediakasvatuksessa olivat kokeneet 60% vastaajista. Haasteita ovat useiden mobiilisovellusten maksullisuus ja työajan riittämättömyys esimerkiksi pelien etsimiseen ja niihin tutustumiseen.

Mediakasvatusta haasteellisena eivät pitäneet 40% vastaajista. Vastaajista 70% kertoivat lasten kyselleen päiväkodeissa mobiilipelejä ja sovelluksia käyttöönsä, ja 30% vastaajista eivät ole kokeneet lasten olleen kiinnostuneita mobiilipeleistä ja sovelluksista. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että mobiilipelit ovat hyödyllisiä lapsen kehitykselle ikärajoja noudattaen. Vastaajat kokevat hyödylliseksi aakkossovellukset, lukemisen, sadut, laskemisen, sekä tabletin ja tietokoneen käytön.

Aihealueilla joihin olimme määritelleet vastausvaihtoehdot saimme keskiarvoksi hyvän. Vastausvaihtoehdot olivat erinomainen, hyvä, tyydyttävä ja välttävä. Kysymykset koskivat oppaan kokonaisuutta, sisältöä, ulkoasua, toimivuutta, selkeyttä ja käyttökelpoisuutta.

Kaikki palautteeseen vastanneet olivat sitä mieltä, että oppaan sisältö on hyödyllistä varhaiskasvatusta ajatellen. Uutta tietoa mediakasvatuksesta saivat oppaan kautta 80% vastaajista, esimerkiksi peliehdotukset koettiin hyödylliseksi. Vastaajista 20% koki oppaan sisällön jo entuudestaan tutuksi. Vastaajista 30% kokivat oppaan vastanneen heidän kysymyksiinsä mediakasvatuksesta, kun taas 40% kokivat että heillä ei alunperinkään ollut aiheesta paljoa kysymyksiä. Vastaajista 30% eivät kirjoittaneet vastauskenttään mitään. Viimeisessä palautelomakkeen kysymyksessä selvitimme tukeeko oppaamme varhaiskasvatussuunnitelmaa. Vastaajista 90% ovat sitä mieltä, että mediakasvatusopas tukee varhaiskasvatussuunnitelmaa ja 10% ei kirjoittanut vastauskenttään mitään.

Suullinen palaute oli positiivista ja rakentavaa. Satumetsän päiväkodin johtaja ja lastentarhanopettaja ovat sitä mieltä, että opas on sisällöltään selkeä, kattava ja tiivis. Kirjallisessa palautteessa päiväkodin johtaja pitää huoltajan asennetta mediaan tärkeänä näkökulmana. Hänen mielestään tasapainoisen mediasuhteen merkitys on ansioituneesti perusteltu. Hän on tyytyväinen valitsemiimme peliehdotuksiin.

Saatuamme varhaiskasvattajien palautteen, muokkasimme opasta sen mukaan. Lisäsimme oppaaseen konkreettisia menetelmiä, joita voidaan hyödyntää

varhaiskasvatuksessa. Muokkasimme kieliasua selkeämmäksi poistamalla lauseita ja muuttamalla lauserakenteita.

6 POHDINTA

6.1 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetöiden tulee olla luotettavia ja oikeita, kuten tutkimusten ja niiden johtopäätöstenkin (Kananen 2012, 161). Sosionomin ammattikorkeakoulututkinnon tavoitteisiin, ja sosiaalialan kompetensseihin kuuluu taito edesauttaa yhdenvertaisuutta, tasapuolisuutta, sekä tasa-arvoa (Sosiaalialan kompetenssit 2016). Pohdimme jo opinnäytetyömme aihetta valitessamme työmme luotettavuuden ja eettisyyden tärkeyttä. Olemme pyrkineet pitämään aiheet mielessämme opinnäytetyötä tehdessä.

Saadessamme aiheen työelämäyhteydeltämme, pohdimme eettisyyden näkökulmasta sitä, miten voisimme tuottaa laadukkaan oppaan, jonka kantava teema on lasten suojeleminen ja lasten parhaan etsiminen. Työelämäyhteytemme eettinen katsomus opinnäytetyömme osalta on luonnollisesti sama, sillä kyseessä on laadukasta varhaiskasvatusta tuottava ostopalvelu päiväkotinä. Tulevina lastentarhanopettajina meille on erityisen tärkeää nähdä asioiden ja ilmiöiden laajempi kuva liittyen lapsiin ja lapsuuteen.

Lastentarhanopettajaliiton sivuilla ja sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseissa määritellään varhaiskasvattajien, sekä sosiaalialan ammattilaisten ammattietiikka, jonka pohjimmaisena perustana on Suomen perustuslain perusoikeusluku, Yhdistyneiden kansakuntien Ihmisoikeuksien julistus ja Lapsen oikeuksien sopimus. Vaikka varhaiskasvatuksen ja sosiaalialan ammatillista toimintaa säädelläänkin asetuksilla ja laeilla, ammattietiikan ja sen mukaisen toiminnan ei tulisi perustua ulkopuolelta tulevaan kontrolliin, vaan ammattilaisten omaan arvomaailmaan, pätevyyteen ja eettisyyteen. (Lastentarhanopettajaliitto 2005; Sosiaalialan kompetenssit 2016.)

Lastentarhanopettajaliiton laatiman ammattietiikan mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulisi kehittää ja päivittää ammattitaitoaan (Lastentarhanopettajaliitto 2005). Sosionomin kompetenssit velvoittavat

sosiaalialan ammattilaisia samaan (Sosiaalialan kompetenssit 2016). Koemme tämän jo opiskeluvaiheessamme tärkeäksi aiheeksi sisäistää ja toteuttaa, sillä maailma, etenkin virtuaalinen maailma muovautuu jatkuvasti. Opinnäytetyömme aihe on hyvä esimerkki siitä, miten tärkeää oman tietotaidon päivittäminen on.

Aihetta rajatessamme tuli vastaan monta eettistä kysymystä. Ajattelimme aiheen saatuamme, että voisimme tehdä haastatteluja ja testata päiväkodin lapsiryhmässä mediakasvatuksen toiminnallisia menetelmiä. Olimme kuitenkin tietoisia siitä, kuinka paljon enemmän työtä se teettää, kun yksityisyydensuojan kunnioittaminen velvoittaa kysymään jokaisen lapsen huoltajalta erikseen esimerkiksi sitä, miten paljon lapsi saa olla mukana havainnoitavassa toiminnassa. Halusimme kunnioittaa lapsia ja heidän huoltajiaan, joten päätimme tiukan aikataulutuksemmekin takia koota jo aiemmin tehdyistä tutkimuksista ja kirjallisuudesta oppaan varhaiskasvattajille. Vaikka opas on ensisijaisesti tehty varhaiskasvatuksen tarpeita ajatellen, se soveltuu myös huoltajien käyttöön. Pohdimme opasta tehdessämme, että olisi tärkeää tuottaa opas, joka on yleishyödyllinen vanhemmuuden ja lastenkasvatuksen tuki.

6.2 Ammatillinen kasvu

Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetensseissa luetellaan monia ihanteita, jotka tulisi sisäistää viimeistään koulutuksesta työelämään siirryttäessä. Sosionomin tulisi pystyä ammatin edellyttämään eettiseen reflektointiin ja ammatissa esiintyvien ristiriitaisten tilanteiden rakentavaan läpikäyntiin. (Sosiaalialan kompetenssit 2016.)

Yhdessä opinnäyteyötä suunnitellessa ja tehdessä opimme antamaan rakentavaa palautetta toisillemme. Näemme palautteenannon ja vastaanottamisen taidon sosiaalialan ammattilaiselle tärkeänä ammatillisen kasvun välineenä. Yhdessä kirjoittaminen ja aiheiden pohdinta on opettanut refleктоimaan omaa ja toisen tekemistä rakentavasti.

Opinnäytetyö vaati suunnitteluvaiheen jälkeen rajausta, jonka takia jouduimme pohtimaan, mikä on oleellisinta lähdemateriaalia aiheemme kannalta. Opimme aiheen rajaamisen lisäksi hakemaan tietoa Diakonia ammattikorkeakoulun ja Helsingin Yliopiston kirjastojen tietojärjestelmistä. Hyödynsimme myös tutkimusjulkaisuja, joita oli julkaistu Internetissä.

Eryisesti sosionomin ja lastentarhanopettajan ammatteja koskien opimme näkemään median ennemminkin mahdollisuutena, kuin uhkana lapsen kehitykselle. Oikein rajattuna ja aikuisen valvonnassa media voi innostaa lasta oppimaan. Koemme tämän tärkeänä oivalluksena tulevaa työelämäämme ajatellen.

6.3 Kehittämisaatuksia

Satumetsän päiväkodin varhaiskasvattajat ovat tyytyväisiä mediakasvatusoppaaseen. Toivomme, että varhaiskasvattajat jakaisivat tietoa mediakasvatuksesta huoltajille mahdollisimman laajasti, sillä aihe on tärkeä median vaikuttavuuden takia. Mediakasvatusta voidaan soveltaa mitä erilaisimpiin toteutuksiin. Varhaiskasvattajien palautteiden kautta kehittämisaatuksiksi nousi varhaiskasvatusopas videon muodossa. Kiireisen päiväkotiarjen keskellä varhaiskasvattajat voisivat hyödyntää opasta lyhyen, mutta silti informatiivisen videon avulla. Varhaiskasvattajilla olisi enemmän aikaa videolle, kuin tekstiin perehtymiselle, sillä videoon saa mahtumaan paljon asiaa nopeasti sisäistettävään muotoon.

Toiseksi kehittämisaatuksiksi nousi mediakasvatusopas, joka olisi ensisijaisesti suunnattu huoltajille. Oppaassa voisi tarkemmin käsitellä lapsen median käyttöä kotona ja arjessa. Toivoisimme myös, että huoltajien tietoisuutta lisättäisiin siitä, miten heidän oma median käyttönsä vaikuttaa lapsiin. Terve suhtautuminen mediaan saa alkunsa kotoa, jolloin tietoisuutta median käytöstä ja vaikutuksista olisi saatava huoltajille mahdollisimman tehokkaasti ja helposti vastaanotettavassa muodossa, kuten oppaana, videona tai luentoina.

Päiväkotien vanhempainiltojen yhteydessä voitaisiin keskustella aiheesta laajemmin, esimerkiksi keskustelukysymysten ja opetusvideoiden avulla.

LÄHTEET

- 523/1999. *Henkilötietolaki*. Viitattu 07.12.2017
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>
- 404/ 1961. *Tekijänoikeuslaki*. Viitattu 28.04.2018
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=tekij%C3%A4noikeuslaki>
- Aivelo, T. (2014). *Onko diginatiiveja olemassa?* Viitattu 06.03.2018
www.tiede.fi/blogit/kaiken_takana_on_loinen/onko_diginatiiveja_olemassa
- Apple tuki (2017). *Perhejako ja Apple ID lapselle*. Viitattu 15.02.2018
<https://support.apple.com/fi-fi/HT201084>
- Chamorro, E., Bonnin-Arias, C., Perez-Carrasco, M., Munoz de luna, J., Vazquez, D. & Sanchez-Ramos, C. (2012). *Photochemistry and photobiology. Effects of Light-emitting diode radiations on human retinal pigment epithelial cells in vitro*. Viitattu 11.11.2018
http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1751-1097.2012.01237.x/epdf?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referrer=www.ncbi.nlm.nih.gov&purchase_site_license=LICENSE_DENIED_NO_CUSTOMER
- Dropbox (2018). Viitattu 02.02.2018
<https://www.dropbox.com/news>
- Elisa (2018). *Elisa Perhe- palvelu*. Viitattu 12.02.2018
<https://elisa.fi/perhe/>
- Espoon varhaiskasvatussuunnitelma (2017). *Varhaiskasvatussuunnitelma*. Viitattu 17.02.2018
http://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ ja_ opetus/Varhaiskasvatus/Lapsi_ varhaiskasvatuksessa/Varhaiskasvatussuunnitelma
- Facebook (2018). Viitattu 11.01.2018
<https://www.facebook.com/legal/terms>

- Google Family Link (i.a). Viitattu 11.12.2017
<https://families.google.com/familylink/>
- Google Family Time (2017). *Tutustu FamilyTime sovellukseen – Paras apsilukko applikaatio*. Viitattu 12.02.2018
<https://familytime.io/fi/>
- Google Play (2018). Viitattu 13.03.2018
<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.contentwatch.ghoti.cp.browser&hl=fi>
- Heikkinen, A. (2017). *Digitreenit: Näin teet lapsesi älypuhelimien käytöstä turvallisempaa*. Viitattu 27.02.2018
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/05/03/digitreenit-nain-teet-lapsesi-alypuhelimien-kaytosta-turvallisempaa>
- Hodkinson, P. (2017). *Media, Culture and Society*. Viitattu 04.12.2017
https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=oTmPDQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=mediaculture&ots=wOTIMiZnTk&sig=fessFtMpMaf6UEKLakHijClbTsU&redir_esc=y#v=onepage&q=mediaculture&f=false
- Kananen, J. (2012). *Kehittämistutkimus opinnäytetyönä - kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännönopas*. Jyväskylä: Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. (2016). *Lapset ja media – kasvattajan opas*. Viitattu 28.04.2018.
<https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia.pdf>
- Kekkonen, M. (2012). *Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print. Viitattu 28.04.2018
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66856/978-951-44-8708-8.pdf?sequence=1>
- Keltikangas- Järvinen, L. (2012). *Pienen lapsen sosiaalisuus*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kiesiläinen, I. (2017). *Kamerakynän pedagogiikka – opettajan käsikirja*. Viitattu 12.01.2018
[http://www.mystinenportaali.com/mediakasvatus/kamerakynan_pedagogiikka_-_opettajan_kasikirja_\(2017\)_web.pdf](http://www.mystinenportaali.com/mediakasvatus/kamerakynan_pedagogiikka_-_opettajan_kasikirja_(2017)_web.pdf)

- Korpela, J. (2018). *Oppaan lähestymistapa ja yleisrakenne*. Viitattu 12.03.2018
<http://jkorpela.fi/kielenopasta>
- Kotimaisten kielten keskus ja kielikone (2017). Viitattu 02.12.2017
<http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>
- Krokkfors, L., Kangas, M., Kopisto, K., Rikabi-Sukkari, L., Salo, L. & Vesterinen, O. (2016). *Yhdessä luovasti oppien. Opetuksen ja oppimisen muutos 2016*. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Viitattu 07.12.2017
https://dspace3.hulib.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/157417/YhdessäLuovastiOppien_Opetuksen_ja_oppimisen_muutos_2016.pdf?sequence=2
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. (2009). *Medialukutaidot osallisuus mediakasvatus*. Helsinki University Press/Palmenia Hakapaino.
- Lahikainen, A-R., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R. & Mäyrä, F. (2005). *Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan*. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Lastensuojelun Keskusliitto (2016). *Lapsen yksityisyyden suoja digitaalisessa mediassa*. Viitattu 06.12.2017
https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lapsen_yksityisyyden_suoja_digitaalisessa_mediassa.pdf
- Lastentarhanopettajaliitto (2005). *Lastentarhanopettajan ammattietiikka*. Viitattu 07.03.2018
<http://www.lastentarha.fi/cs/ltol/Ammattietiikka>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2018). *Lapsi sosiaalisessa mediassa*. Viitattu 07.12.2017
<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/>
- Mantila, H. (1996). *Mitä viestivät media, viestin ja tiedotusväline?* Kotimaisten kielten keskus. Viitattu 02.12.2017
<http://www.kielikello.fi/index.php?mid=2&pid=11&aid=329>
- Martsola, R. & Mäkelä-Rönholm, M. (2006). *Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta*. Helsinki: Kirjapaja Oy

- Mediakasvatusseura (2015). *Mediakasvatus pähkinänkuoressa*. Viitattu 10.12.2017
<http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>
- Meriranta, M. (2010). *Mediakasvatuksen käsikirja*. Helsinki: Unipress.
- Meritähti, P. (2015). *Kännykkä valvoo lasten läsnäoloa päiväkodissa*. Viitattu 17.02.2018
<https://yle.fi/uutiset/3-7934725>
- Norton Family Premier (2017.) Viitattu 13.03.2018
<https://fi.norton.com/norton-family-premier>
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. (2006). *Ihmisen psykologinen kehitys*. Helsinki: WSOYpro Oy
- Nyysölä, K. (2008). *Mediakulttuuri oppimisympäristönä*. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima.
- Olotewo, J. (2016). *Social media marketing in emerging markets*. International Journal of Online Marketing Research.
- Opetushallitus (2016). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016*. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 02.12.2017
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Salokoski, T. & Mustonen, A. (2007). *Median vaikutukset lapseen ja nuoriin*. Katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseura Ry.
- Salomaa, S. & Sommers-Piiroinen, J. (i.a.). *Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa*. Viitattu 25.02.2018
<http://www.mediataitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf>
- Sintonen, S., Ohls, O., Kumpulainen, K. & Lipponen, L. (2015). *Mobiilioppiminen ja leikkivä lapsi*. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Viitattu 07.12.2017
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/154779/Mobiilioppiminen_ja_leikkiva_lapsi.pdf?sequence=1
- Sosiaalialan AMK-verkosto (2016). *Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit*. Viitattu 07.03.2018

<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>

Ojala, V. & Härkönen, U. (2008). *Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa*.

Helsinki: Stakes: Opetusministeriön Mediamuffinssin-hanke.

Suomen UNICEF. Unite for children (2010). *YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista*. Viitattu 07.12.2017

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Suominen, J., Östman, S., Saarikoski, P. & Turtiainen, R. (2013). *Sosiaalisen media lyhyt historia*. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Suoninen, A. (2014). *Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010*. Helsinki:

Nuorisotutkimusseura. Viitattu 08.12.2017

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2017). *Mediakasvatus*. Viitattu 07.12.2017

<https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus>

Tieto (2017). *Lifecare Läsnä - läsnäolokirjaukset mobiilisti*. Viitattu 15.02.2018

<https://www.tieto.fi/toimialat/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-ammattilaiset-osana-tehokasta-palveluprosessia/lifecare-lasna-lasnaolokirjaukset-mobiilisti>

Tieto (2016). *Mobiililaitte metsäretkellä – tietoteknologia*

varhaiskasvatuksessa. Viitattu 28.02.2018

<https://www.tieto.fi/menestystarinat/mobiililaitte-metsaretkella-tietoteknologia-varhaiskasvatuksessa>.

Valkonen, S. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2015). *Kahdeksan kysymystä lapsen mediankäytöstä*. Viitattu 08.12.2017

<https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/07/06183712/Kahdeksan-kysymysta-lapsen-mediankaytosta.pdf>

Valkonen, S. Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2015) *Neuvola lapsiperheen mediakasvatuksen tukena*. Viitattu 07.12.2017

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/174501/Neuvola_lapsiperheen_mediakasvatuksen_tukena.pdf?sequence=1

Vallinkoski, A. (2017). *Mikä ihmeen diginatiivi?* Viitattu 06.03.2018

<https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/opetus-ja-opiskelu/mika-ihmeen-diginatiivi>

Valtari, M. (2017). *Sosiaalinen media Suomessa*. Someco. Viitattu 02.12.2017.

<http://someco.fi/blogi/sosiaalinen-media-suomessa-2017>

Youtube (2018). *Terms*. Viitattu 15.03.2018.

www.youtube.com

LIITE 1: Palautekyselylomake varhaiskasvattajille

PALAUTEKYSELY VARHAISKASVATTAJILLE

Olemme Outi Mähönen ja Tuuli Palokangas. Opiskelemme sosionomeiksi Diakonia-ammattikorkeakoulussa Kalasataman kampukselta. Suoritamme myös sosionomitutkinnon ohella lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden. Toivoisimme teiltä palautetta mediakasvatusoppaastamme.

Hyödynnätkö mediaa varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen avulla?

Oletko kokenut haasteita mediakasvatuksessa? Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, anna esimerkki.

Ovatko lapset kyselleet päiväkodissa mobiilipelejä ja sovelluksia?

Koetko, että onko mobiilipeleistä hyötyä lapsen kehitykselle? Perustele vastauksesi.

Alleiviivaa mielestäsi kuvaavin vaihtoehto oppaasta:

KOKONAISUUS

Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Välttävä
-------------	------	------------	----------

SISÄLTÖ

Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Välttävä
-------------	------	------------	----------

ULKOASU

Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Välttävä
-------------	------	------------	----------

TOIMIVUUS

Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Välttävä
-------------	------	------------	----------

SELKEYS

Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Välttävä
-------------	------	------------	----------

KÄYTTÖKELPOISUUS

Erinomainen	Hyvä	Tyydyttävä	Välttävä
-------------	------	------------	----------

Koetko oppaan sisällön hyödylliseksi varhaiskasvatusta ajatellen?

Vastasiko opas kysymyksiin, joita mediakasvatukseen liittyen oli?

Tukeeko opas mielestäsi varhaiskasvatussuunnitelmaa?

Kiitos palautteestasi!

Aurinkoisin terveisin,

Outi Mähönen ja Tuuli Palokangas

LIITE 2: Diginatiivinapero - Mediakasvatusopas varhaiskasvattajille

SISÄLLYSLUETTELO

Miten lapsi selviää
mediamaailmassa?
· 3 ·

Mediakasvatus
· 5 ·

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa
· 7 ·

Medialukutaito, moni- ja
viestintäteknologinen monilukutaito
· 8 ·

Ikärajat
· 9 ·

Suosittelavia oppimispelejä lapsille
· 11 ·

Lähteet
· 13 ·

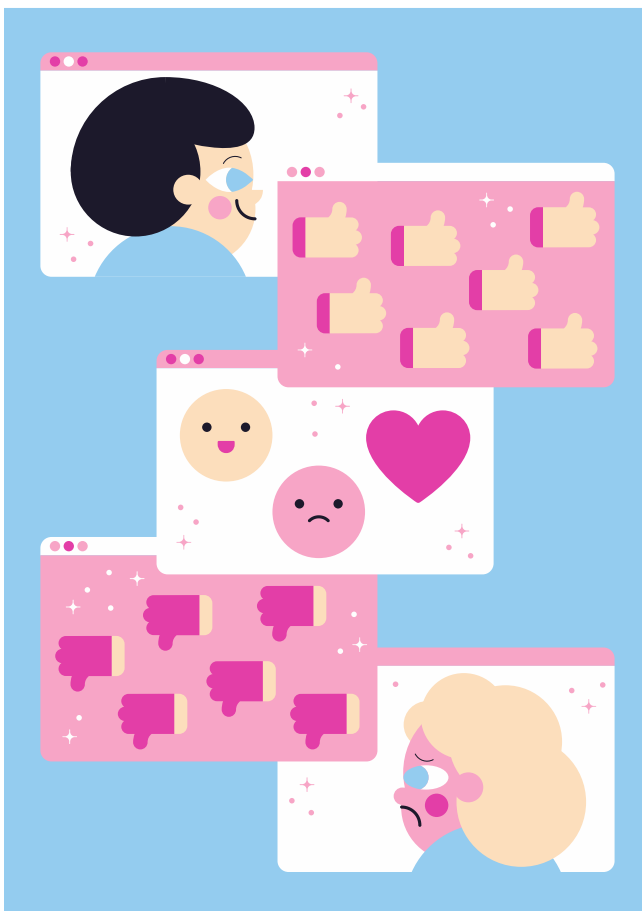

MITEN LAPSI SELVIÄÄ MEDIA- MAAILMASSA?

Miten pienimmät maailman tarkkailijat selviävät median kyllästämässä maailmassa, kun meillä aikuisillakin näyttää olevan vaikeuksia suhtautua median runsauteen. Vastaus on selkeä: "Eivät he selviäkään – yksin." Tarvitaan asialleen omistautuneita varhaiskasvattajia, jotka osaavat puhua lasten kieltä, ja tulkata heille sen, mitä media on, ja miten se tulisi kohdata.

Media on lasten arjessa voimakkaasti läsnä jo syntymästä lähtien. Monet ajattelevat, että lapsista tulee diginatiiveja kuin itsestään. Diginatiivi tarkoittaa ihmistä, joka on varttunut median vaikutuksen piirissä ja osaa siksi käsitellä sekä hyödyntää mediaa. Arkikielessä diginatiivi tarkoittaa lasta tai nuorta, joka osaa tietotekniset asiat ja hyödyntää etenkin sosiaalisen median kanavia vaivatta.

Lasten medialukutaito ei kuitenkaan kehity siinä samalla, kun he katselevat televisiota tai selailevat YouTubea. Mediaa ei voi ohittaa lasten kasvatuksessa. Vaikka lapsi voikin olla niin sanottu diginatiivi, ei se tarkoita automaattisesti sitä, että hän osaisi käyttää mediaa vastuullisesti itseään ja muita kunniottaen. **Varhaiskasvattajilla on tärkeä tehtävä opettaa lapsille tieto- ja viestintäteknologista monilukutaitoa.**

MEDIAKASVATUS

Mediakasvatuksen tavoitteena on tasapainoinen mediasuhde, jonka tarkoituksena on pystyä hyödyntämään mediaa, nauttimaan siitä ja sen luomista mahdollisuuksista turvallisesti. Media tarjoaa mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin ja pitää yllä jo olemassa olevia ystävyyttä- ja sukulaissuhteita. Lapset voivat puhua vaikkapa Skypen kautta kaukana asuvien isovanhempiensa kanssa. Perheet, jotka kokevat itsensä ulkopuoliksi, voivat saada tukea sosiaalisen median yhteisöistä. Varhaiskasvattajat voivat antaa tukea huoltajille median käytössä.

Lasten kuvaamiseen ja kuvien käyttämiseen on kysyttävä kuvausluvut huoltajilta!

Media ei ole itseisarvo vaan väli-neuvo ja sen avulla voidaan syven-tää ja monipuolistaa toimintaa.

Mediakasvatuksen tavoitteena on harjoitella mediataitoja, joilla pyritään kehittämään kriittistä medialukutaitoa. Keskeistä on oppia ymmärtämään mediakasvatusta ja mediatulkintoja eri näkökulmista ja osata erottaa fakta ja fiktio. Kun pienestä pitäen asetetaan selvät rajat lapsen median käytölle, rajat on helpompi sisäistää myös vanhemmiten. Lapsen kanssa keskusteleminen on tärkeä osa mediakasvatusta. **Sosiaaliset taidot ja turvallinen median käyttö ovat mediakasvatuksen kulmakiviä.**

Lapset saattavat hyväksyä internetin oppimisvälineeksi helpommin kuin perinteisen oppikirjan tai laskimen. Media on täynnä opettavaisia pelejä ja ohjelmia. **Lapsi on aidosti moti-voitunut, kun hän saa itse tarkas-tella häntä kiinnostavia aiheita.**

5

Median käyttö ei rajoitu pelkästään peleihin ja sovelluksiin vaan se on väline, jonka ympärille voidaan yhdessä rakentaa aktiviteetteja. Esimerkiksi käyttämällä kameraa kynän sijaan, tarinan kerronnan välineenä.

Vain mielikuvitus on rajana median käytössä!

6

MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Media on vahvasti läsnä lasten leikeissä ja puheissa. Ensimmäiset kosketukset median tapahtuvat usein satujen ja elokuvien kautta. Lasten kanssa luetaan, keskustellaan, tarkastellaan kuvia, luodaan itse ääniä sekä otetaan videoita ja kuvia.

Parhaimmillaan mediakasvatus on yhteistyötä huoltajien kanssa. Mediakasvatuksen arvopohjasta tulisi keskustella kodin ja päiväkodin välillä, sekä luoda yhteiset pelisäännöt. Varhaiskasvattajien tulisi tietää perheiden mediakäytännöistä ja median säätelystä, sekä kunnioittaa perheiden omaa mediakulttuuria. Tärkeintä lasten median käytössä on huoltajan ja varhaiskasvattajien tuki.

Valokuvataa ja havainnollista lähi-ympäristöä lasten kanssa tabletin tai kameran avulla. Kuvataa mielestänne hauska, mieluisa, turvallinen, pelottava, tylsä tai jännittävä paikka päiväkodissa. Katselkaa kuvia ja keskustelkaa tunnetiloista tunnekorttien avulla.

Kuvataa lasten kanssa voimaannuttavia valokuvia. Keskustelkaa lasten kanssa, millaisia sankorihimoja he halusivat olla. Ottakaa kuvia, jotka kuvaavat hahmon vahvuuksia. Kuvissa voidaan hyödyntää roolivaatteita tai itse askarrellua rekvisiittia. Kun kuvat on otettu, keskustelkaa ja katselkaa kuvia yhdessä.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvattaja kehoitetaan ottamaan huomioon teknologian mahdollisuudet. Teknologian avulla voidaan luoda elämysellinen ja kokemusellinen tapa oppia. Jokainen lapsi on yksilö, jonka ikä, kehitysvaihe ja omat kokemukset tulee ottaa huomioon. **Lapsen eri elämäntilanteissa tapahtuva kasvatuksellinen vuorovaikutus edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista, mikä edesauttaa hyvinvointia.**

Innostakaa lapsia peleillä! Pelejä voi hyödyntää myös piirtämällä yhdessä pelihahmoja. Keskustelkaa aiheesta lasten kanssa tunnekorttien avulla, mikä pelaamisessa kiinnostaa ja minkälaisia tunteita pelaaminen herättää.

7

MEDIALUKUTAITO, MONI- JA VIESTINTÄTEKNOLOGI- NEN MONILUKUTAITO

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä monilukutaito tarkoittavat medioiden ja viestinnän ymmärtämisen perustaitoa. Monilukutaidossa on kyse siitä, että viestintää kyetään suodattamaan ja tulkitsemaan lähdekriittisesti. Varhaiskasvattajat voivat rohkaista lasta kertomaan, mikä häntä pelottaa mediassa. Näin voi syntyä keskustelua siitä, mitä media lapselle merkitsee.

Kriittinen medialukutaito tarkoittaa, että lukija kykenee havainnoimaan tekstin ja median valtasuhteita, puhetapoja, suostuttelua ja todenperäisyyttä. Laadukkaana monilukutaidon edellytyksenä on laaja-alainen tekstikäsitys, joka sisältää kirjoitetun, audiovisuaalisen, puhutun ja digitaalisen median. Lapsella ei tarvitse olla laajaa tekstikäsitystä oppiakseen medialukutaidon alkeita. Varhaiskasvattaja rajaa materiaalin, jota lapset saavat hyödyntää.

Tutkikaa lasten kanssa yhdessä lehtiä, kuvakirjoja, mainoksia tai videoita. Keskustelkaa niiden herättämistä tunteista ja ajatuksista. Lapsella on mahdollisuus havaita ja tunnistaa erilaisten tekstien ja kuvien merkityksiä, joka harjoittaa lapsen medialukutaitoa.

Tutustukaa lapsille tärkeään kirjaan tai elokuvaan. Suunnitelkaa yhdessä tarina ja esittäkää se pöytäteatterina.

8

IKÄRAJAT

Mediankäytön helpottamiseksi on laadittu ikärajoja ja sisällöstä varoittavia sisältösymboleja. Ne viestivät sisällöistä, jotka ovat haitallisia lapsen kehitykselle. Sisältösymbolit ja ikäraajat perustuvat lapsia suojelemaan kuvaohjelmalakiin, lastensuojelulakiin ja sananvapauslain säännöksiin. Ikäraajat ovat lain mukaan sitovia, jolloin kuvaohjelmaa ei saa vuokrata tai myydä ikärajaa nuoremmille. Valtion ylläpitämä elokuvataarkastamo valvoo ja tarkastaa kuvaohjelmia.

Internet on lapselle rajaton ja vaarallinen, jos varhaiskasvattajat eivät ole ladanneet tai ostaneet internetiä rajoittavia sovelluksia ja palveluita lapsen käytössä olevaan älylaitteeseen. Varmoin tapa suojella lasta internetin vaaroilta on seikkaila lapsen kanssa yhdessä verkossa ja ohjata lapsi vain sopiville sivustoille.

Tarjolla on Internetin rajoitinohjelmia, joiden avulla lapsen turvallisempaa surffailia. Esimerkkejä rajoitinohjelmista:
<https://elisa.fi/perhe/>
<https://fi.norton.com/norton-family-premier>

Lisätietoa ikärajoista ja sisältösymboleista löytyy internetistä sivulta <http://www.ikarajat.fi>

10

SUOSITELTAVIA OPPIMISPELEJÄ LAPSILLE

Papunet

Papunetin pelisivulle on koottu kaikenikäisille lapsille erilaisia tehtäviä, pelejä ja satuja. Tehtäviä ja pelejä pystyy hyödyntämään kuntoutusta ja opetusta tarvitsevien lasten kanssa. Papunetin pelit toimivat tietokoneilla sekä osa peleistä toimii myös tableteissa.

Lola Panda

Lola Pandalla on erilaisia oppimispelejä 3–8-vuotiaille lapsille. Sovellus tarjoaa monenlaisia hauskia oppimispelejä, kuten lasku-, kirjain- ja logiikkatehtäviä. Suosioon ovat nousseet Lolan matikkajuna ja Lolan ABC-juhlat. Lolan matikkajunassa opetellaan yhteen- ja vähennyslaskuja sekä Lolan ABC-juhlassa opetellaan ääniteitä, kirjaimia ja sanoja. Sovellus on ilmainen pelistä riippuen iOS- ja Android -käyttöjärjestelmille.

Ekapeli Alku

Ekapeli alku on oppimispelejä, jossa harjoitellaan lukutaidon alkeita. Peli sopii 6–7-vuotiaille lapsille, jotka ovat kiinnostuneita lukemisesta tai tarvitsevat siinä tukea. Pelissä harjoitellaan tavujen, kirjainten ja sanojen lukemista. Peli on tehty lapselle helppokäyttöiseksi, mikä motivoi lasta oppimaan ja onnistumaan. Sovellus on ilmainen iOS-, Android- ja Windows -käyttöjärjestelmille.

Moji kello

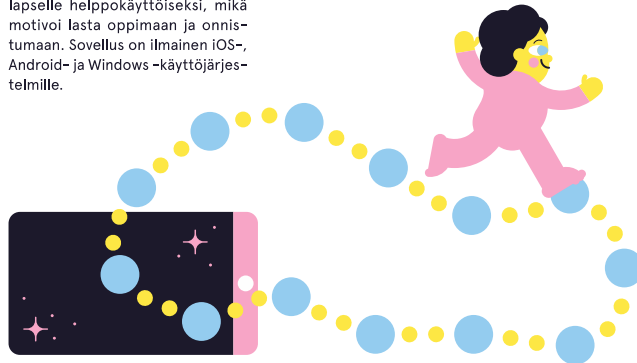
Moji Kello on peli, jossa opetellaan kellonaikoja. Lapsen tehtävänä on siirtää viisarit oikeaan asentoon, kun lukija kertoo kellonajan. Sovellus on ilmainen iOS- ja Android -käyttöjärjestelmille.

Molla ABC

Molla ABC on oppimispelejä, jossa opetellaan oikeaoppisesti isojen ja pienten kirjainten sekä numeroiden piirtosuunnat. Peli on suunnattu esiopetusikäisille. Peliiä voi pelata joko sormella tai kosketuskynällä. Sovellus on ilmainen iOS-, Android- ja Windows -käyttöjärjestelmille.

Pikku Kakkonen

Pikku Kakkonen on sovellus, joka on kehitetty alle kouluikäisille lapsille. Sovellus sisältää paljon erilaisia minipelejä, joissa voi opetella numeroita ja kellonaikoja. Sovellus on ilmainen iOS- ja Android -käyttöjärjestelmille.

11

12

LÄHTEET

Espoon varhaiskasvatussuunnitelma. (2017).
Varhaiskasvatuksen suunnitelmat. Viitattu 17.02.2018
http://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ ja_opetus/Varhaiskasvatus/Lapsi_ varhaiskasvatuksessa/Varhaiskasvatussuunnitelma

Kupiainen, R. & Sintonen, S. (2009). Medialukutaidot osallisuus mediakasvatus. Helsinki University Press/Palmenia Hakapaino.

417/2007. Lastensuojelulaki. (2007). Viitattu 27.03.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Martsola, R. & Mäkelä-Rönnholm, M. (2006). Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja Oy

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö. (2018). Viitattu 11.03.2018
<https://www.mediakasvatus.fi/tag/meku/>

Meriranta, M. (2010). Mediakasvatuksen käsikirja. Helsinki: Unipress. Opetushallitus. (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 02.12.2017
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Sintonen, S., Ohs, O., Kumpulainen, K. & Lipponen, L. (2015). Mobiilioppiminen ja leikkivä lapsi. Helsinki: Helsingin Yliopisto. Viitattu 07.12.2017.

Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke. (2008). Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Iisalmi: Painotalo seiska Oy. Viitattu 10.12.2017.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2017). Mediakasvatus. Viitattu 07.12.2017
<https://www.thl.fi/fi/web/lastenneurolakasikirja/ohjeet- ja-tukimateriaali/terveysneuvonta/mediakasvatus>

